

BÜKKMOGYORÓSD

Község

Településképi Arculati Kézikönyv

1. Polgármesteri köszöntő

Tisztelt Honfitársaim!

Kedves leendő vendégeink!

Szeretettel köszöntöm Önöket Bükkmogyorósd község honlapján és kérem, ismerjék meg településünket, építészeti örökségeit, érezzék jól magukat az idelátogatás alkalmával.

A magyar falvak képe szinte napról napra változik. A II. világháború utáni új társadalmi rend, a távolságokat lerövidítő jobb közlekedés, a rádió és a TV véget vetett a kistelepülések régi elszigetelődésének. A mezőgazdaság fellendülésével az 1970-es, 80-as években olyan nagyarányú építkezés indult el, amely gyökeresen megváltoztatta a falu képét és funkcióját. Ez a változás azonban nemcsak a gazdasági prosperitás, hanem egy differenciáltabb igényű, új életforma tükröződése, amelyben a legszembetűnőbb a városi hatás. Az ózdi kohászat és a környék szénbányái biztos megélhetést és jó kereseti lehetőséget biztosítottak közel 100 éven keresztül településünk lakossága számára. Ezek sajnos a rendszerváltást követően leépültek és megszűntek. Településünk fejlődése stagnál.

A kisablakos, földes lakások szobáiból és a pitvaros konyhák helyett többszobás, nagyablakos, verandás házak épültek fel. A cserepes és zsúpfedéseket felváltotta a szürke eternit palatető és a sima fehér meszelést a haránt csikozott, színes göcsörtös vakolat. A régi falukeretben idegen testnek ható új ház, ha esztétikailag fogyatékos is, mégis korszerűbb és egészségesebb, kényelmesebb, mint a régi.

Ki vitatná azt, hogy mindezekhez a falusi embernek is joga van. A falu nem tud és nem is akar ellenállni az újítások áradatának, mert ez a fejlődés sodra. De ebben a sodrásban valami elveszett: az évszázadok hagyományain kiművelt népi építészet logikus esztétikája, az utcák nyugodt ritmusából adódó magyar falu jellegzetes arculata. Ne áltassuk magunkat, ez már a múlt. Senki sem kívánhatja, hogy korunk igényeinek nem megfelelő elavult, egészségtelen házakban folyjon az élet, de át kell mentenünk a múltból mindazt, ami érték és jó volt, ami hozzátartozik nemzeti örökségünk teljesebb képéhez és egyszer talán kiinduló pontja lehet jövő településképeink újra formálódásának.

Most feltárjuk településünk építészeti, képzőművészeti és tájépítészeti örökségét, egyúttal példaképpé állítjuk azt a településünkön felújítani, új épületet építeni szándékozó állampolgárok számára. Az Arculati Kézikönyv feladatához híven mind a szakembereknek, tervezőknek, építőmestereknek, mind a családi házépítők széles rétegeinek kíván hasznos segítője lenni.

Bízom benne, hogy ez a Településképi Arculati Kézikönyv sok és hasznos gondolattal fogja gazdagítani községünkben építeni szándékozó állampolgárainkat és településünk arculata az örökölt építészeti örökségünk szerves részévé fog válni.

Bükkmogyorósd, 2017. augusztus 30.

Tisztelettel:

Pataki Csaba
polgármester

2. Bükkmogyorósd bemutatása

Bükkmogyorósd község Borsod Abaúj Zemplén megye nyugati részében, Heves megyével határos területén található. Ózdtól délre Szilvásvárads közvetlen szomszédságában, hegyes dombos területen alakult ki településünk. Megközelíthető a Szilvásváradon át Egerbe vezető közútról. Vasútvonal nem érinti, a legközelebbi vasútállomás a 3,3 km-re lévő Szilvásváradon található.

Községünk történelmi kialakulása a XIII. századi kezdettől számítható, a nevet mint láthatjuk a Bükk hegységről és a környékén lévő mogyorósról kapta. A községet alapító családok között megemlíthető a Magoros és a Turay családok is. Legrégábbi nevei Monyorosd, Monoros, Mogyorod, Mogyoros alakban szerepelnek a korabeli írásokban.

A XVI. században Monyoros, Mogioros, Mogjoros, Monyoros és Moniors nevek mellett a Mogyorosd alak is előfordul. A birtokosai sorában a Csernei, Ormányi, Pataki családokat találjuk, s ekkor tűnik fel Barius, Keczer, Jánoki család is. A Bariusok a XVII. században is birtokosok. A Bariusok után a Vay Ábrahám, a későbbi földesurai a Laszkány és Sturman családok voltak.

Bükkmogyorósd a török időkben is hódoltsági terület volt, nagyobb pusztítást 1552-ben tett a török. Lakossága annyira lecsökkent, hogy pusztaként tartották számon, népessége azonban később növekedésnek indult. Az 1784. évi népszámlálás 17 családban 110 főt írt össze. Eger bevétele és a mezőkeresztesi csata után a török hódoltság megszűnéséig a község rendszeresen adózott.

Tekintettel arra, hogy a birtok később az Egri Papnevelőbirtoka lett, így a protestantizmus itt nem terjedt el, s lakosai megmaradtak római katolikusoknak.

Általános település karaktere

Községünk a Szilvásvárads északi völgykatlanában a csodálatos erdők által körbezárt vadregényes környezetben helyezkedik el. Erdeit a bükki szubalpin klímát kedvelő és őshonos fafajok (fenyő, tölgy, bükk, cser és gyertyános) erdősültségek borítják. A községben barangolva változatos szépségű és hangulatú látványkép jellemzi, ezt a tiszta, egészséges kis települést, amely a völgykatlan két oldalán terül el. Levegője tiszta, pormentes, egészséges, gyógyerejű.

Az Ózd és Szilvásvárads között elterülő ún. „Hegyháti települések” hegyes- dombos vidékén viszonylag sűrű településhálózat alakult. Ezek döntő többsége aprófalvas, a népességszámuk a 200-2000 fő, a hegyek lábánál és a vízfolyások mentén alakultak ki.

A település szerkezete észak-dél irányú, Ózd Szilvásvárads közútra felfűzve, Fő út, Akácós út alakult ki. Településünk geometriai szerkezetét a domborzati viszonyok határozták meg, az észak-déli irányú völgy (Ózd-Szilvásvárads közút), illetve a Kelet-Nyugati irányú lakó utak. A település vízgyűjtő területén keletkező csapadék, illetve rétegvizek a természetes esésviszonyok szerint északi irányban tudnak a községből eltávozni.

Községünk középkori eredetű kismemesi település, melyre a szabálytalan telekosztások a jellemzőek, a zegzugos közökkel az örökösödéssel különböző módon felaprózódott telekstruktúrával.

Az épületek a legjobb helykihasználás érdekében zömmel a telekhatáron állnak, tájolásuk még utcán belül is változatosak. Az udvar napsütötte széltől védett, a kert pedig a ház részévé válik. Az így kialakult sokszor szabálytalan lakás elhelyezések nem zavarják egymást. Az épületek háta egyben a szomszéd felőli kerítés szerepét is betölti.

A hegyvidékekre jellemzően a mezőgazdasági termelés volumene nem volt számottevő, az állattenyésztés és erdőgazdálkodás, a környéken működő szénbánya és az ózdi acélgyártás jelentette a lakosság megélhetési lehetőségeit.

A szőlő és gyümölcsstermelés a XX. század 70-es éveiben visszaszorult, de a családi házak kertjeiben még fellelhető a zöldség- gyümölcsstermelés. A korábbi időkben virágzó bányászat és acélgyártás megszűnésével megtorpant a község fejlődése és a helyi lakosság életfeltételei jelentős mértékben megnehezedtek.

A község történelmi településrészében az épült és örökségként megmaradt lakóépületeket általában a környéken bányászott, természetes mészhomok kőből (un. apoka-kőből) vályog, téglá, fenyőfa és égetett hódfarkú cserép anyagok használatával építették. A megújuló településrészen gázzsilikát és egyéb korszerűbb anyagokból és építés technológiával építkeztek.

A környező dombtetőről impozáns és látványos tájkép jelenik meg a településről, amelyben az eltérő karakterű településrészeket más és más építészet bontakozik ki, az egymást vigyázó épületek sokasága azonban békésen megfér egymás mellett.

Azonban a látványból azok az épületek is felfedezhetők, amelyek nem igazán illenek a településképhez. Az ilyen épületek tulajdonosai mindenképpen szeretnék megkülönböztetni magukat a környezettől. A település tiszta rendezett, gondozott, az infrastruktúra teljes körű.

A község közigazgatási területe: **10 km²** **128 fő lakosa,** **109 db lakásban él.**

Községünk építészetére jellemző a falusias jellegű szalagtelkes telekalakítás, a féloldalas beépítési mód, az emberi léptékű épülettömeg, a kontyolt nyeregtetős tetőidom és az úttengelyre merőleges gerincű telepítés.

3. Örökségünk

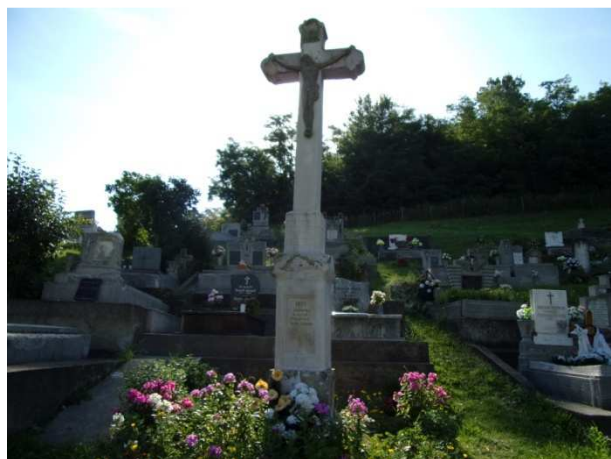
Községünk meghatározó építészeti értékei közül kiemelkedik az 1939. évben közadakozásból felépített római katolikus templom, amely a település központjában a lakóépületek közül magasodik ki.

Szűz Mária tiszteletére szentelték fel.

A templom mellett található a római katolikus egyház régi iskola épülete a kántortanító szolgálati lakással, amely ma már gondozott parkjával az ifjúsági turizmust szolgálja.

Ebben az épületben folyt a 4 elemi iskolai oktatás az 1970-es évekig.

A temetőben található keresztet a Magyar Állam fennállásának 1000 éves évfordulójára, 1899. évben állította az Egyházközség. A posztamensbe vésett felirat így szól:

„1899. állította e keresztet Mogyorósd hitbuzgó népe „

Településünk arculatában még mindig fel-fel bukkannak, a több száz évig jellemző és meghatározó „*takaros parasztházak*„

Az igényesen és ízléssel felújított épületek ma már nem a gazdálkodói funkciót szolgálják, hanem a városokból érkező, hagyománytiszteelő, pihenni és feltöltődni vágyó polgárokat.

Ebben az utcában több régi lakóházat vásároltak meg angol és holland állampolgárok, akik a nyári szabadságukat itt töltik el a szépen felújított nyaralóikban.

A római katolikus templom és a Polgármesteri Hivatal előtti közterületen található, egy az 1950-es évekig a község ivóvíz szolgáltatásában fontos szerepet betöltő *Ártézi kút* „, amely megidézi a település életkörülményeit szolgáló községi eszközöket.

Ugyanezt a funkcióit a középkorban a fából készült un. *gémes kutak* biztosították. Értékmegőrzésre, felújításra, bemutatásra javasolt.

A település régi ipari szolgáltatási funkcióját és hangulatát idézi meg a Polgármesteri Hivatal előtti közterületen található *kovács műhely*. Az épület felújítása, berendezése, bemutatásra alkalmas állapotba hozása, a szinte elfelejtett kézműves kovács szakma megjelenésével gazdagítható lenne a faluközpont arculata.

A régi idők szőlőművelési korát igazolják az Akácos út hegyoldalába vájt borospincék sora. Ma már alig-alig használják a tulajdonosai elháltak, a szőlőművelést már nem végzik. A borospincék bejáratait kertészeti beavatkozással javasolt olyan állapotba hozni, hogy az pozitív, bemutatatható arculati része legyen a településnek.

A volt Lenkey kúriához vezető út melletti gesztenyefa-sor a régmúlt hangulatát idézi meg. Javasolt a fák rendszeres gondozása, a foghíjak pótlása ahol a terep megfelelő adottságú, ott azt túlkoros gesztenyefákkal bővíteni!

Lenkey-kúria

Sajnálattal állapítható meg, hogy a volt Lenkey kúria épülete megsemmisülni látszik. Még talán nem késő ezt az építészeti és történelmi értéket megmenteni, amelyet helyi védelemmel kell megőrizni és a romossá vált épületrészeket konzerválni. Azonnali és hatékony intézkedés szükséges, az örökség megmaradása érdekében.

Községünk egyik legnagyobb természeti értéke és öröksége az a Bükk-hegyvidéki változatos, vadregényes tiszta és ózondús levegőjű természeti környezete, amely a turizmus számára rendkívül fontos és hasznos.

Az Egert és Szilvásváradot szerető turisták számára egy csendesebb, nyugalmasabb változata lehetne Bükkmogyorósd település.

Sztúpa az Úszó-tanyánál

Az Uszói Sztúpa Bükkmogyorósd és Csernely község külterületi határán, az Uszói patak forrásánál található. Bükkmogyorósdra közelebbi, Csernelyből a hosszabbik útról lehet megközelíteni.

A Buddhista Oktatási, Kulturális és Elvonulási Központ Csernely község közigazgatási területén helyezkedik el, de a vallási közösség hely meghatározása szerint Bükkmogyorósi székhellyel rendelkezik.

Az Oktatási Központ a hozzátartozó több hektár erdővel és mezővel egy csodálatos völgyben, egy természetes kis tóval és a közösségi épülettől északra a fehér Sztúpával alkotja környezetét. A közeli forrásból ered az Uszó patak, amely Lénárdarócnál torkollik a Csernely patakba. Az Uszói tanyánál az ivóvíz a forrásból, illetve ásott kútból nyerhető. A környékeliek régebben a tóhoz kijártak, bajaikra gyógyulást keresni. Az infrastruktúrális vezetékek részleges hiánya (gáz, térerő, vezetékes víz, villany) miatt a hely visszarepíti az oda látogatókat a rég múlt időbe és tökéletes lehetőséget ad, a természet tisztaságának átélésére.

Az Sztúpa építése Dobosy Antal tervei alapján, Kőrösi Csoma Sándor emlékére 1986-ban kezdődött el. Az épülő Sztúpát az akkortájt Uszóra látogató láma Ngawáng is megáldotta, majd 1987. augusztus 16-án Dharmakirti Padmavadszra szentelte fel. A vallási közösség a hagyományaikkal meghatározott és szervezett formájában jelenleg is rendszeres programokkal működik.

4. Lehatárolás

Bükkmogyorósd községben 109 lakóépület és egyéb közintézmény található. A lehatárolás előtti vizsgálat során megállapítható volt a kistelepülésekre jellemző földszintes, falusias település-szerkezet és az erre jellemző arculat kialakulása.

A lehatárolt történeti településrészen nem talákoztunk jellemzően zárt sorú, ikerházas és szabadon álló beépítési módozatokkal.

A lehatárolt átalakuló településrészen sem voltak jelen az oldalhatáron álló beépítési módon kívül zárt sorú ikerházas és szabadon álló beépítési módok. Ezen a területen a szabályos telekre a korszerűbb és komfortosabb funkciójú és jellemzően földszintes, alapincézett épületek építése volt jellemző. Ezen a kis kiterjedésű településen nem látjuk célszerűnek a merev megkülönböztetést a beépítési javaslatoknál, mivel átgondolt és megformázott, korszerű funkciójú földszintes épületek megjelenését mindkét településrészen, jó illeszkedéssel lehetségesnek tartjuk.

Lehatárolási felületek helyszínrajza:

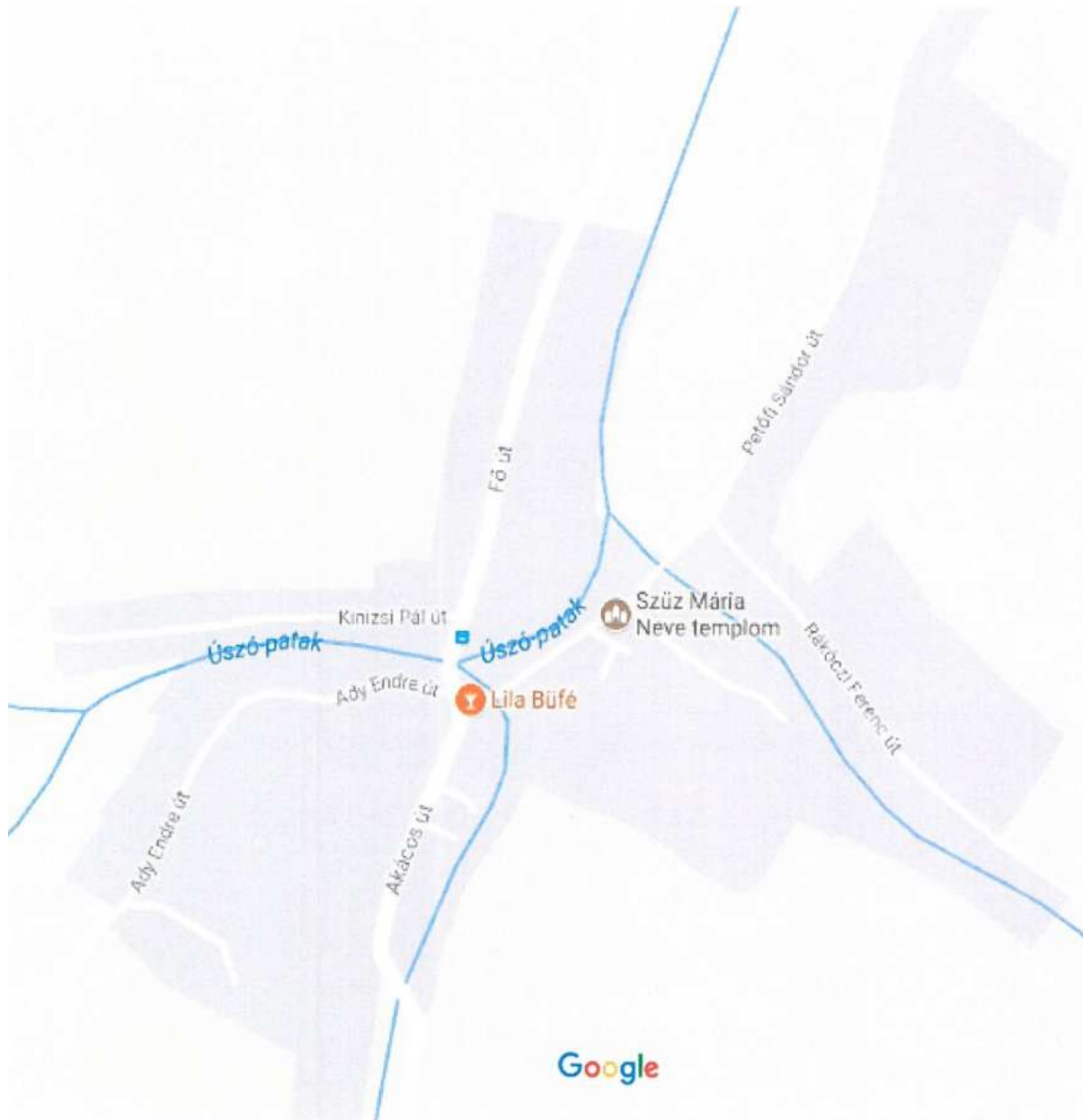
Jelmagyarázat:

Településközponti terület: barna szín

Átalakuló-, új településrész: szürkés-zöld szín

- észak felől a 86-os hrsz-tól déli irányba a Táncsics úti 44-es hrsz-ig,
- keletről a Rákóczi út 154-es hrsz-tól a Kinizsi út 68/1 hrsz-ig.

A település átnézeti helyszínrajza :

A/ Történelmi településrész.

A kis települések történelmi településrésze több száz éves idők folyamatos változásaival alakult ki a jelenlegi település szerkezete és a megjelenésének arculata.

A településre jellemző a domborzati viszonyoknak megfelelően kialakult kanyargós nyomvonalú, keskeny szabályozási szélességű utak, és keskeny szélességű (un. szalagtelek) lakótelkek. A település központi részén viszonylag nagyobb laksűrűségű területek jöttek létre és ennek megfelelő méretű és kiterjedésű épületek épültek.

Hosszabb távon általában azok az épületek maradtak meg, amelyek jó arculattal, jó anyaghasználattal az agorához (központ) kedvező helyen létesültek. Így a település központi részén több építészeti képzőművészeti alkotás jött létre, amelyeknek a hosszabb távon történő megtartása és arculatának javítása mindenképpen indokolt.

Ezen általában a féloldalas, esetleg zártsorú beépítési módok alakultak ki. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a környezetére jellemző tető hajlásszög 35 fokos alkalmazása. Ez a tetőidom illeszkedik a meglévő településképhez és jó lehetőséget biztosít a kedvező árnyékoláson túl a korszerűbb, megújuló energiák alkalmazásához is jó feltételeket biztosít. Ez esetben javasolt az oromfalat kontyolás nélkül az utcaképből megjeleníteni.

Utcával párhuzamos gerincű tetőidomot ezeken a településrészekben lehetőség szerint kerüljük.

A lakóépületek épületszerkezeteinek anyaghasználatával részesítsük előnyben a természetes építési anyagokat, de ne felejtsük el az elvárt épületfizikai jellemzők betartását sem. Óvakodjunk homlokzataink túldíszítésétől és kerüljük el a harsogó színek használatát.

B / Átalakuló új településrész

A területen itt is a kialakult beépítési módokat kövessük. E területen a lakótelkek kiosztása során már az OTÉK által előírt minimális telekméretekkal találkozunk, az épületek egymástól való távolsága is kedvezőbb beépítésre ad esélyt.

- Ne építsünk indokolatlanul a lakásigényünk mértékétől nagyobb hasznos alapterületű lakásokat. Ez egy 4 főre méretezett lakás esetén 100 m².
- Olyan lakást építsünk, amelynek a legalacsonyabb az üzemeltetési költsége. Energetikai besorolása „A” kategória.
- Az indokolatlanul nagy lakások megépítési, berendezési, üzemeltetési, fenntartási és felújítási költségei egy egész életre indokolatlanul magasra határozzák meg a fizetendő rezszi költségeket.

Meglévő épületeinknél ne sajnáljuk az energetikai korszerűsítésekre fordított költségeket. **Az a legolcsóbb energia, amit nem használunk el.** Jó befektetés az energetikai korszerűsítésekre fordított összeg. Ennek révén 20-40 %-os energia megtakarításokat tudunk elérni. A különböző banki befektetésekkel, állampapírokkal jó ha 5-10 %-os hozamot tudunk realizálni.

A napelemekkel elektromos energiát tudunk termeltetni. A napkollektorokkal használati meleg vizet (fűtés, meleg vízhasználat) nyerhetünk. Az utólagos hőszigetelésekkel nagymértékben le tudjuk csökkenteni a lakásunk fűtésére beadott hőenergiát. A nyílászárók cseréjével szintén a beadandó hőenergia csökkenthető.

A kazánok cseréjével számos lehetőség kínálkozik a fűtési költségek és a változó gáz árának csökkentésére. Levegő-kazánnal, faelgázosító, pellettel fűthető kazánnal, geometrikus energia felhasználással, elektromos energiával működő infra- padló- és falifűtésekkel.

Az átalakuló településrészen – mivel községünk domborzati viszonyai sok helyen lehetővé teszik – ott célszerű alapincézni, ahol az alagsor egy része föld alá kerül, más része kiemelkedik a terepszint fölé. Ez a megoldás a gazdaságosságán túlmenően azért is hasznos, mert az épület terepszint feletti magassága alacsonyan tartható, jobban illeszkedik az épület az utcaképbe.

A tervezés során érdemes jól meggondolni az épület alaprajzi tagoltságát. Törekedjünk az egyszerű épületszerkezetek elérésére, mivel a szabdalt alaprajzi épület földem- és lefedése is tagolt és szabdalt lesz. Ez összességében indokolatlanul növeli a beruházási és majd az üzemeltetési, illetve fenntartási költségeket. Az egyszerűen megtervezett épületszerkezet az esztétikai megjelenésen túl az utcaképbe jobb illeszkedést tesz lehetővé.

C/ Beépítésre nem szánt területek:

A községben a Fő út és a Petőfi út által körbezárt ún. Száraz-rét domborzati adottságai (mély fekvésű, talajvizes) és külterületi volta miatt beépítésre nem látjuk alkalmasnak. A jelenlegi művelési ága szerint rét, tényleges használati jellege is rét. A terület viszont közösségi funkciójú „közpark” kialakítására, véderdő, tájépítészeti növényzetek telepítésével egy jelentős arculatjavulás érhető el.

Javasolt a terület tájépítészeti vizsgálata, melyben a vizsgálatban megfogalmazott javaslatokkal bevonhatónak látjuk ezt a területet a község közparkjainak bővítésére.

5. Ajánlások (építészeti útmutató)

Telepítés:

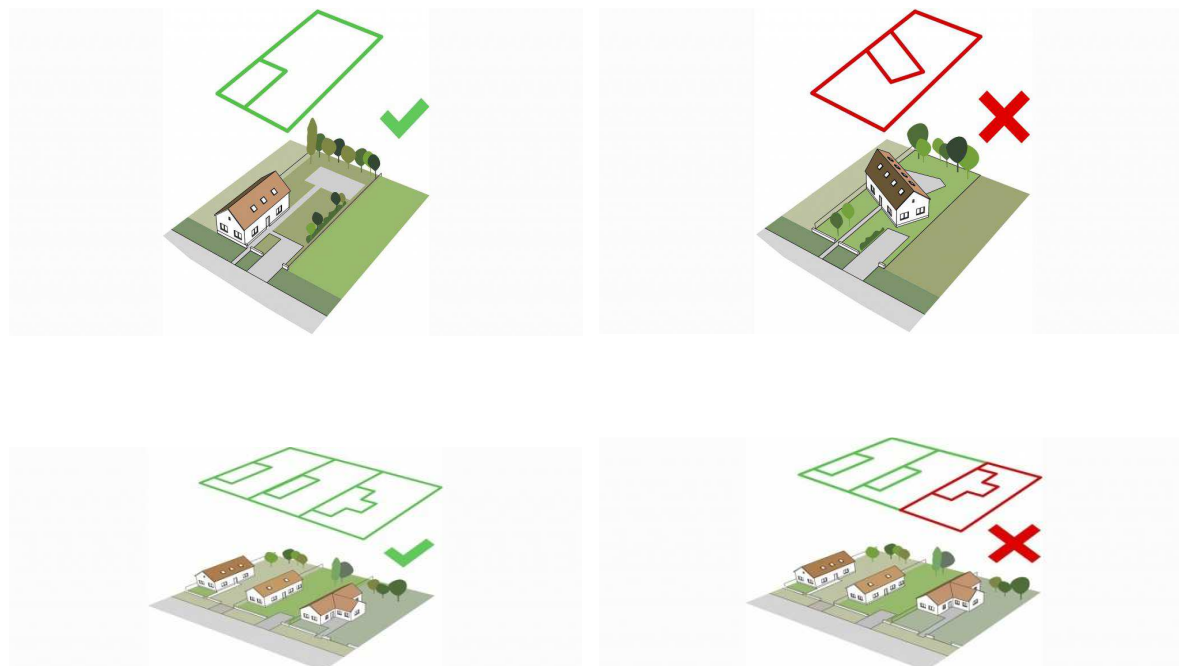
A tervezési program meghatározását követően ismerkedjünk meg a település építészeti örökségével, tárjuk fel az építési hagyományokat, a jellemző beépítési módokat, mind az adott utcában, mind a település egészére vonatkozóan.

Tájékozódjunk a település rendezési terveinek rendelkezéseiről, az Arculati Kézikönyvek ajánlásairól.

Vegyük figyelembe az adott lakótömbre jellemző előírásokat (beépítési mód, elő- oldalkert meghatározása és beépítési százalék) és egy részletes geodéziai felmérést követően kezdjük hozzá a tervezéshez. Korunk fejlett építés technológiájának figyelembe vételével kell megtervezni épületeinket, ugyanakkor mutassuk meg a vidék környezeti kulturális örökségét és értékeit.

Biztosítsuk azt, hogy a tervezett épületeink figyelembe veszik, tiszteletben tartják és tükrözik a táj karakterét, jellegzetességeit. Ha az arány, a lépték, a forma, a tömeg formálása jó, akkor a részletek is könnyen kialakulnak, ha viszont ezek az alapvető feltételek nem jók, akkor nem tettünk eleget a tőlünk elvárt kötelezettségnek.

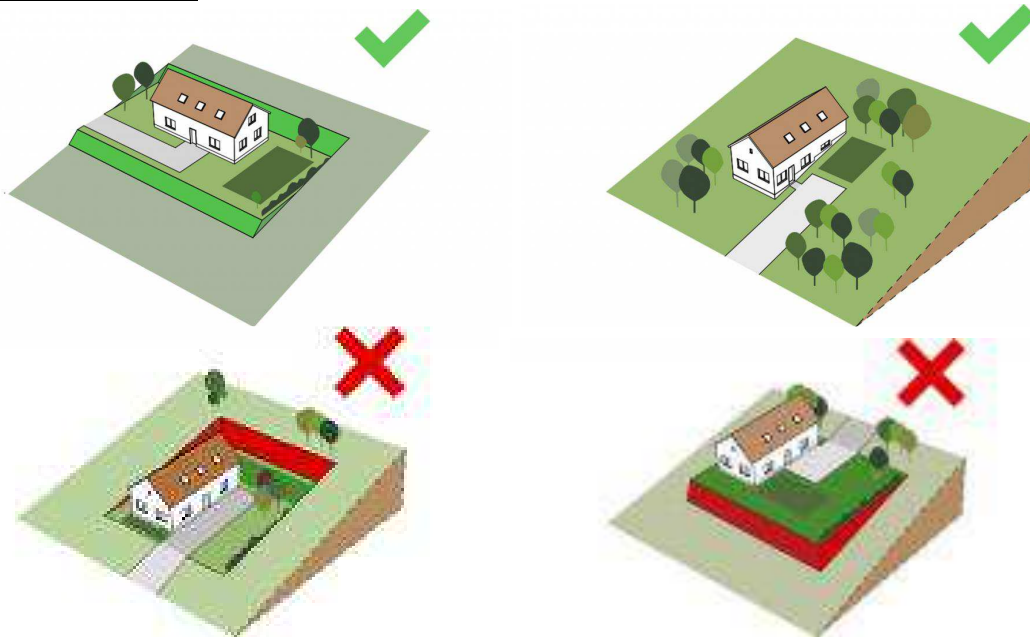
Falusias telepítés:

Terepalakítás:

Egy alapos geodéziai felmérés fél siker. Az épület tervezett helyéről és környékéről készüljön egy domborzati viszonyokat feltáró területszintezés. Még a szintezéssel egy időben határozzuk meg az épület kiinduló magasságát a $\pm 0,00$ szintjét és az útkorona szint magasságát is. Mindezek figyelembe vételével az épületünk ésszerű és célszerű magassági beillesztéséhez közel jutottunk, ezáltal számítható a terepalakítás gazdasági oldala. Kerüljük a nagy bevágásokat, a föld kiemeléseket, egy ilyen kivájt terület a tájban helyreállíthatatlan sebet okoz.

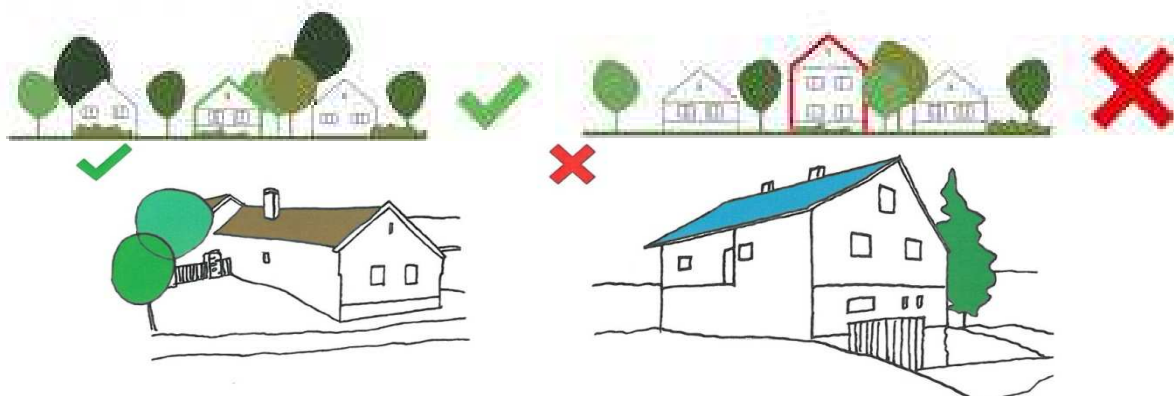
Falusias terepalakítás:

Magasság:

Az építetők igények manapság teljesen másak, mint régen volt. Az igények kielégítése együtt járhat a mai építészeti elemek betervezésével, de nem szabad szem elől tévesztük, a legfontosabb, hogy az új formák megtalálják helyüket az egységes faluképben. Sokszor csak a tervezőkön múlik, hogy egy új épület mennyire illeszkedik a környezetébe és mennyiben követi a tradicionális építészet hagyományait.

Falusias magasság:

A vidéki épületek általában alacsonyabbak, emberi léptékűek, az új épületek nemcsak magasak, de szélesek is.

Tetőhajlásszög:

A Bükki, Hegyháti régió településén a háztető hajlásszöge jellemzően és általánosságban 35-42 fok között változik. Nem jellemzőek a mai divatos mediterrán jellegű lapos hajlásszögű tetőszerkezetek.

Keressük mindig a legegyszerűbb vonalvezetésű tetőidomokat. Kerüljük a tagolt formákat, mert a tagolás drágább és több hibaforrással rendelkezik, a nyugodt vonalvezetésű tetőknél és még az arculata is jóval kedvezőbb megjelenésű.

A tetők héjazata általában égetett agyag, illetve betoncserep. A vidékünkre nem jellemző sem a nád, sem a bádoggal történő héjazat alkalmazása.

Falusias tetőhajlásszög:

Ma általános, hogy az új vidéki épületek léptéken felüliek környezetükhöz képest. Nagyobb alapterület és nagyobb magasság a jellemző.

Tetőforma:

A Bükk északi részén található Ózd-Szilvásvárad régió az ún. Hegyháti településekre jellemző tetőformák:

Forma- tájra jellemző épületformák, ajánlott példák

- oromfalas nyeregtető (merőleges az úttengelyre),
- oromfalas nyeregtető barokkos oromzattal,
- csonka kontyos nyeregtető,
- kontyolt nyeregtető deszkabetétes oromzattal,
- „L” alakú nyeregtető,
- „T” alakú nyeregtető

OROMFALAS

Oromfalas

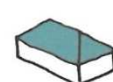
Barokkos

Csonka kontyos

Előteres

Kontyolt

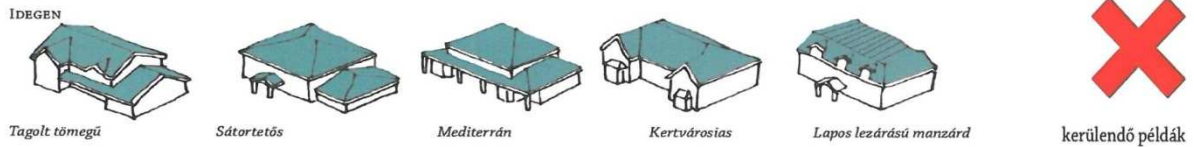

követendő példák

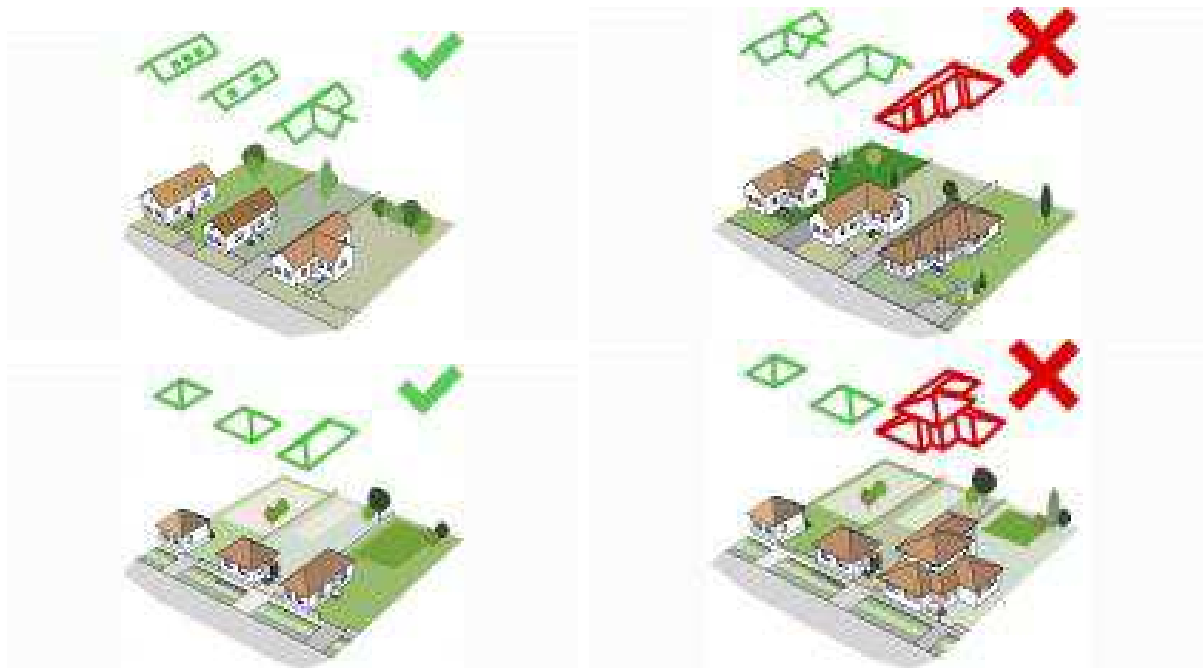

Forma- sablon épületek, tájidegen formák kerülendő példák.

- tagolt tömegű, bonyolult tetőidom,
- sáttető kontyoltan,
- mediterrán alacsony hajlású tető,
- alpesi típusú tető,
- lapos záródású manzárd tető,
- gerinczáródású manzárd tető.

Falusias tetőforma:

Részletek

Falusias színek:

Vidékünkön a homlokzaton, tetőn megjelenő klasszikus színek a jellemzőek. Piros tető, fehér homlokzat, szürke lábazat, barna ablakszín. Kerüljük a harsány, harsogó színek alkalmazását. A homlokzati szín alkalmazásánál bátran használjuk a komplementer (egymást kiegészítő) színpárosításokat, (sárga-barna-zsemle).

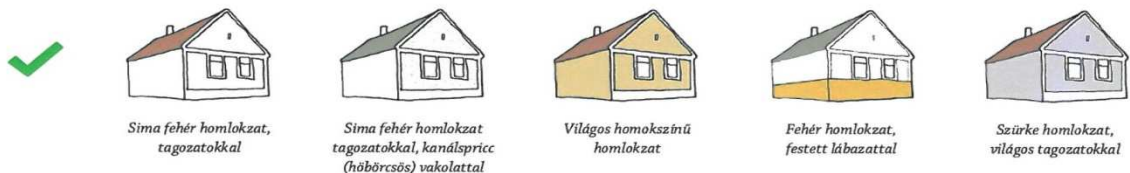
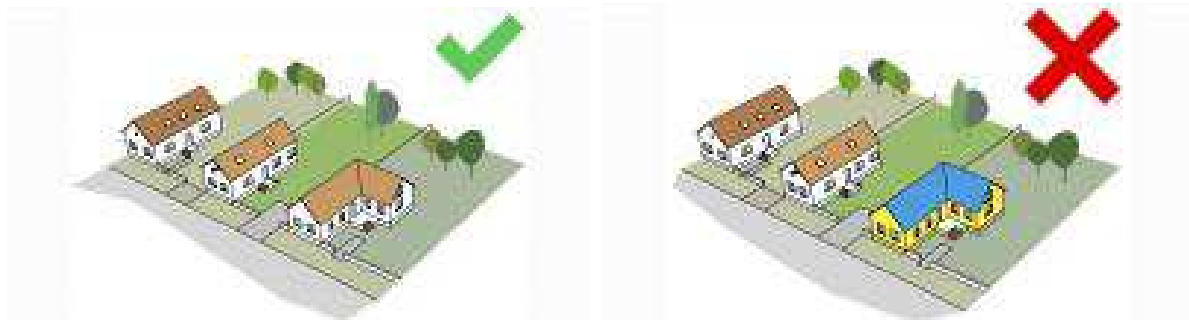
A homlokzaton két-három színtől többet ne alkalmazzunk.

A kéket a zölddel együtt kerüljük el.

Az utcaképen megjelenő főépület, melléképület, kerti pergolák, utcai kerítés színezéseit tervszerűen hangoljuk össze, egységes és nyugodt színek alkossanak harmóniát.

Ne felejtjük el, hogy figyeljük meg a szomszédos épületeken is megjelenő színeket és erre való tekintettel alkalmazzuk a saját színeink párosítását.

Falusias színek :

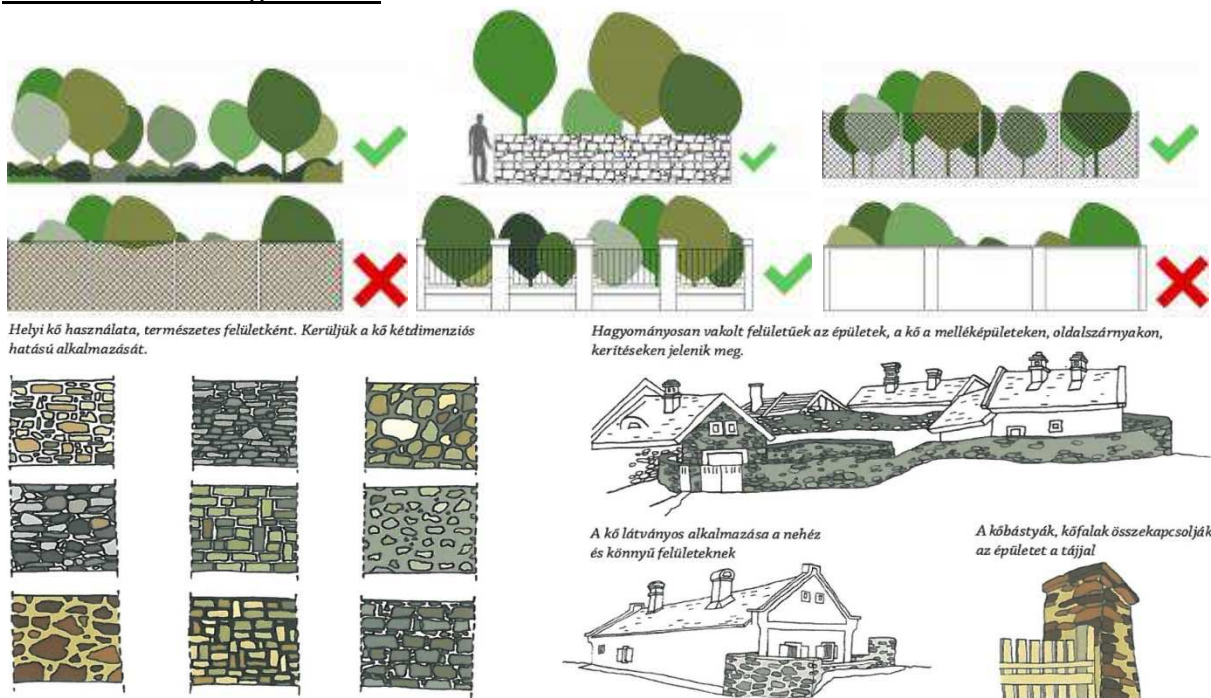
- ✔ Kerüljük a divatos „kőtapéta” burkolatú lábazati és más felületeket.
- ✔ Kerüljük a kőre simított és bekarcolt vakolatokat.
- ✔ Kerüljük a túlzott vakolat struktúrákat (pl. dekorvakolat, kapart vakolat, mintás vakolat).
- ✔ Kerüljük a kanállal feldobott, nagy „maroktagolt” vakolatokat.
- ✔ Kerüljük a látszó téglafelületeket.
- ✔ Kerüljük az élénk, rikító homlokzatfestéseket.
- ✔ Kerüljük a látszó fa felületű homlokzatokat (pl. rönkház, faház).

Falusias kerítések, támfalak

A falusias építészetben az épület arculati megjelenésében az utcai kerítés egyik fontos és hangsúlyos eleme. A jól átgondolt és részleteiben is megtervezett kerítéssel sokat javíthatunk az épület arculati megjelenésében. Ellenkező esetben az arculatunk esztétikai értéke csökken. Kerüljük el a zárt és magas kerítéseket, mivel egy 2 méter magas zárt kerítés a lakásunk és kertünk egy részét eltakarja és csökkenti a homlokzati élmény értékét.

A hagyományos építészet őszinte, egyszerű és olcsó. Ezek olyan értékek, amit az új épületnél is érdemes megtartani. A kerítések lábatainál és a pillérek esetén bátran alkalmazzuk a természetes építési anyagokat (tégla, terméskő, fa) a jó arculati élmény nem marad el.

Javasolt kerítés megoldások :

Támfalak és kerítések arculati megjelenései:

Településen fellelhető példa:

Kovácsoltvas utcai kerítés.

Ajtók:

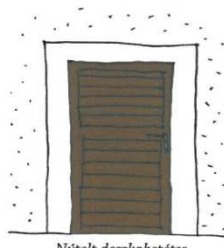
A Hegyháti települési régióban az ajtókat és az ablakokat a helyi asztalos mesterek nagy gondossággal, az ősi és mives mesteri szabályokkal készítették. Az ajtók tok szerkezetei leggyakrabban ács tokosok, vagy borított ács tokosok voltak, az ajtó szárnyak általában egyszárnyúak, fríz-kerettel és filung betétekkel készültek, pácolt olajozott felületkezeléssel.

Javasolt és kerülendő megoldások:

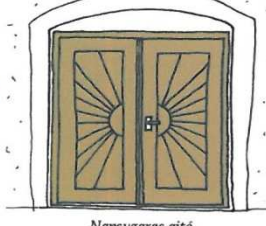
Fabetétes ajtó

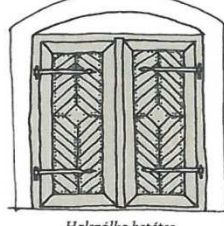
Nitolt deszkabetétes

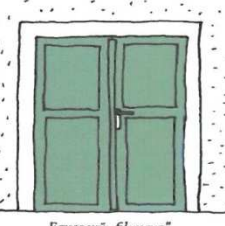
Osztott üvegezett

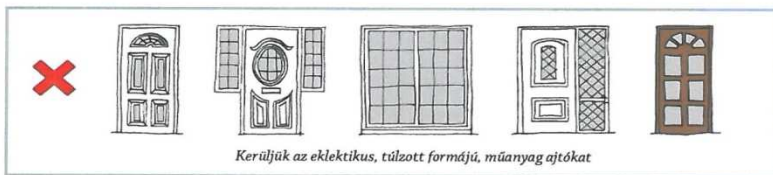
Napsugaras ajtó

Halszállka betétes

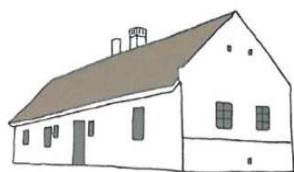
Egyszerű „filungos”

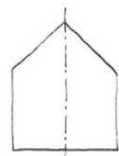
Kerüljük az eklektikus, túlzott formájú, műanyag ajtókat

Ablakok:

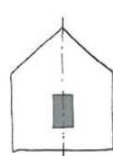
Az ablakok kialakítása nagymértékben befolyásolja az épületek arcukat, ezért gondos tervezést, a nyílások és tömör felületek arányainak betartását követelik meg. Ma már a nagyobb felületű és szélesebb ablakok a jellemzőek, amik sajnos arány vesztett felülettel jelennek meg a homlokzaton.

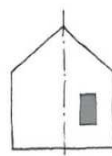
Nagy tömör felületek

A nyeregtes forma erős tengelyt hoz létre

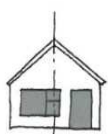
Középen – ne legyen túl nagy

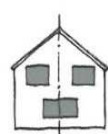
Tengelytől kibillentve

Nem túl nagy, szimmetrikus ablakok, a sarkoktól távol

Egyensúly hiánya

Aránytalanul nagy ablakok fent

„Városias” sok ablak

Túl sok és zavaros

Nagy, idegen formák

Hatalmas nyílás

Településen fellelhető példák:

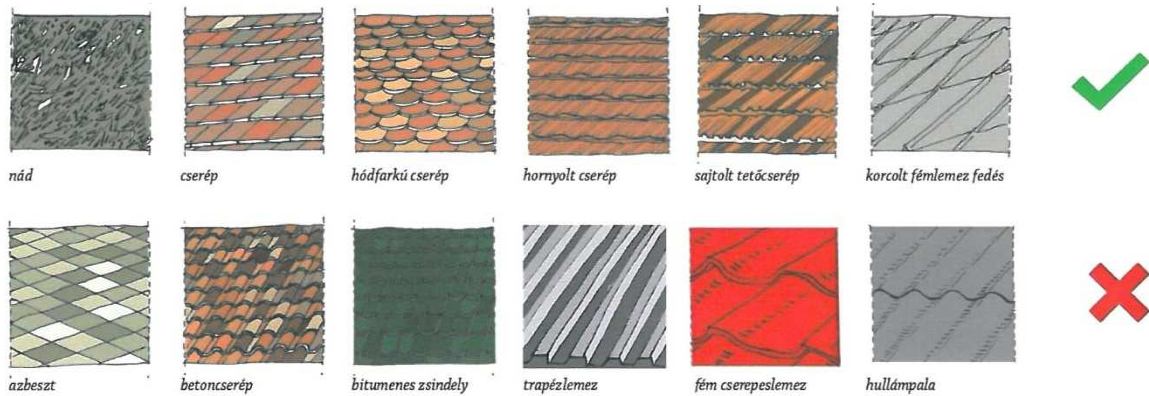
Tetőhéjazatok:

A Hegyháti települések tetőfedésére jellemző a nyeregtető, egyenes hosszú ereszvonallal. A házak tetőszerkezete fesztávtól függően szelemenes, illetve sima tetőszék. A tetőhéjazatokra leggyakrabban az égetett agyagcserép, beton, illetve ritkábban a 60-as években gyártott betoncserép volt a jellemző. Az épületek homlokzatképzésénél a tetők részleteinek kialakítására kevesebb figyelmet fordítottak, mint ahogy az szükséges lett volna a tervezés során, mégis a tetők milyensége nagymértékben befolyásolja az épület megjelenését.

Fontos szempont a csapadék csatornák színezetét is figyelembe venni a héjazatok elkészítése során.

Javasolt és kerülendő megoldások:

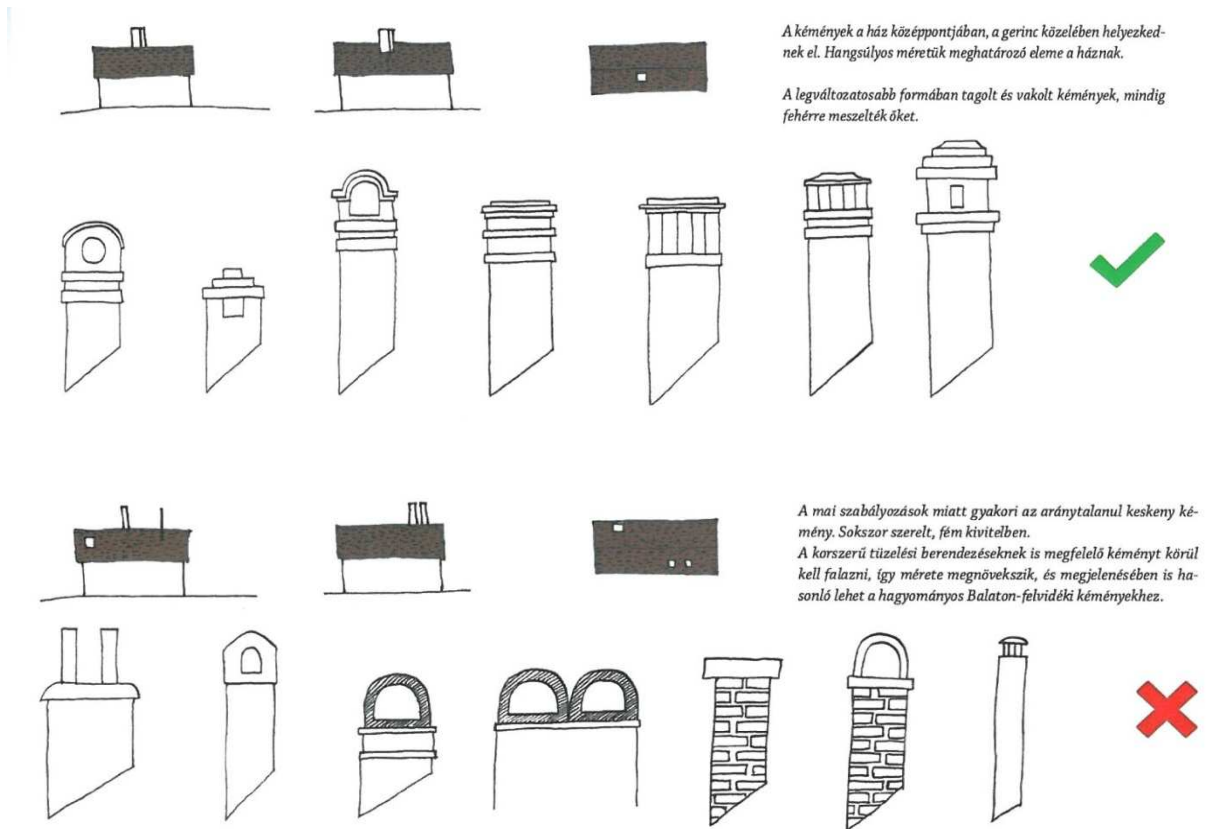
Kémények:

Az épületek kéményei igényes kialakítására manapság már nem fordítunk olyan nagy jelentőséget, mint az őseink, miközben a házunknak nagyon fontos eleme, az arculatot pozitív és negatív értelemben szabályozza. A környezetébe illesztett, ház fölött magasodó tekintélyes méretű fehér kémény-pillér megkoronázza az épületünket. Manapság az átalakítások miatt a régi kéményt lebontják és helyére a szokásos keskeny kis kéményt építik fel. Ez az aránytalanság képes az amúgy szépen helyreállított házakat is tönkretenni. Az új kémény építésekor mindig ügyeljünk arra, hogy a kémény keresztmetszete ne legyen kisebb 51-51 cm-nél, a fejezetüknél kerüljük az előre gyártott műkő elemeket. A Hegyháti településeinknél jellegzetes, szebbnél szebb tekintélyes kémény fejeit mindig vakolták, fehérre meszelték és a téglák kiugratásával alakultak ki a különböző záródású kéményfejek.

Kémény fejezetek tárháza:

Javasolt és kerülendő megoldások:

Követendő jó példák:

Kőlabazatos hangsúlyos és falazott pillérekkel, szélezetlen fabetéttel készült, igényes kialakítással épített kerítés.

Betonszlopos, drótfonatos áttört kapu kialakítással készített utcai kerítés.

Egyszerű, olcsó és az épület nincs takarásban, engedi érvényesülni a ház megjelenését.

A történelmi településrészen ez a fatornácos, arányos és jó léptékű öreg ház felújítás alatt áll.

Remélhetőleg elkészültét követően jó példája lehet az értékek megmentésének.

Ennek az ámbitusos tornácos öreg háznak a gondos, értékmentő felújítása során megmaradtak a megőrzendő értéket képviselő épület szerkezetei.

A homlokzaton elhelyezett és azzal harmonizáló ablakai, az ajtók, a tornác falazott körpillérei, a téglaboltozatos boltövek jó példája az értékek megőrzésének.

A történelmi településrészen található, felújítás alatt álló épület is a településképi arculat pozitív példáját képviseli, léptéke, tetőidoma, tömege és arányai jók.

A megújuló településrészen épülő, vagy felújítás alatt álló hasonló épületeknek követendő példája lehet.

Az üdülőházzá átalakított ápoltságú épület jó példája a hagyománytisztelő beavatkozásnak.

A régi és az új igények, valamint a funkciók rombolás nélküli összhangját mutatja ez az épület.

Ízlésesen felújított régi parasztház ápoltságú és rendezett udvarral, igényes nyílászárókkal.

Jó példa az áttört és átgondolt kerítés magasság mellett az, hogy jól érvényesül az épület megjelenése.

A módosabb parasztházak kőlabazattal (riolittufa) és kisméretű téglából falazottan, hosszabb élettartammal és hosszabb omlási tényezővel rendelkeznek.

A jó arányérzékkel rendelkező helyi asztalosmester által készített ablakok több régi épületnél is megtalálhatóak.

Ötletes kerti lámpa

Egyedi kerti világítás egy szépen ápolt gondozott ingatlanon.

„Aki a virágot szereti....”

Szépen gondozott kert, nyugodt környezetet biztosító lakóépület.

Közterületek, utcaképek

Kossuth utcai kép. Szemben a „Közösségi Ház”

Az épületben található a Polgármesteri Hivatal, Orvosi rendelő, Könyvtár, Kultúrház.

Petőfi utcai kép.

Igényesen gondozott közterület és belső kert.

Petőfi utcai kép.

Az angol és holland állampolgárok által átalakított régi épület és igényes kertek.

Látképek a településről:

Bükkmogyorósd község
távlati képe a
domboldalról.

Beépítésre nem szánt területen
lévő „nagy völgyi „ tanya.

Állattartásra használják.

A volt Lenkey kúriához vezető Ady
Endre út, a helyi védettségű
gesztenye fasorral.

IMPRESSZIUM

Felhasznált irodalom:

- vitéz Borbély Maczky Emil Dr. – Borovszky Samu: B
- Vámosy Ferenc : †
- Callmeyer Ferenc – Rojkó Ervin :
- Szász János – Szigetvári János : NÉPI ÉPÍTÉSZETÜNK NYOMÁBAN 1976.
- Nagy Károly: ÓZD VÁROS ÉS KÖRNYÉKE 1999.
- F. Dobosy László: ÓZDI KISTÉRSÉG 2003.
- Dobosy László: ÓZDI KISTÉRSÉG 2007.
- Bánfalvi László: ÉVSZÁZADOK A BÜKKI HEGYHÁTON 2015.
- Lechner Nonprofit Kft. Budapest TAK. ÁBRÁK, SABLONOK, RÉSZLETFOTÓK.

Szerzők: Tóth Tamás főépítész
Angyal István településmérnök

Fotó: Angyal Péter építőmérnök

Szerkesztette: Angyal Istvánné irodavezető

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017.

ZÁRSZÓ

Korábbi időkben az urbanizációs (városiasodás) folyamatok a munkalehetőségek, a megélhetési feltételek, a vidéki embereket a városokba tömörítették. Az új évezred elején a városban élő emberek ezt a folyamatot megfordították. Megfigyelhető ez a tendencia a nagyvárosokból a természetes és teljesebb élet reményében a város környéki településekre költözési folyamatában (dezurbanizációs folyamat). Aki a Hegyháti régió városaiból Ózd, Eger, Kazincbarcika (a jelenlegi lakógépeikből) e vidéken szeretne vásárolni telket, vagy egy jó állagú parasztházat hétvégi pihenőnek és felújítaná, vagy netán új házat építené, akkor ez a Kézikönyv Önnek készült.

A Településképi Arculati Kézikönyvnek a célja:

- feltárni és bemutatni, megismertetni Önnel a több száz éven keresztül kifinomult építészeti értékeket és hagyományokat,
- a tájegységre jellemző építészeti hagyományt,
- tiszteletben tartani, erősíteni és javítani a település arculati megjelenését,
- inspirálni az épített családtagjait és a tervező kollégákat is,
- követhető és követendő példákat mutatni.

A Kézikönyv nem tartalmazza és nem helyettesíti az építési szabályokat. A tervezésre vonatkozó rendeleteket, településrendezési terveket, valamint a helyi építésügyi hatóság állásfoglalásait. A Kézikönyv előírásai nem jelentenek kötelező direktívákat, csak arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy azt a sok népi építészeti értéket és hagyományt, amit őseinktől kölcsönbe kaptunk és nap, mint nap gyönyörködhetünk benne, leporolva, a korszerű igényekhez igazítva kívánjuk az unokáinknak tovább fejlesztve visszaadni. Az érték mérhető, a szépség látvány, a célszerűséget az élet fogja igazolni.

A XX. század végén a rohamos iparosodás, a városba tömörülés, a hagyományos falusi életforma változása, a maradék és az elmenők viszonya, emberöltők munkájának emlékművét halálra ítélte, sőt a bontás, átépítés vagy a kihalt települések helyzete ezt az ítéletet már végre is hajtotta! A lassú vagy gyors pusztulást megállítani lehetetlen, mert az öregségnek a halál a vége, de az emlékek és értékek megtartása, rögzítése, megőrzése, átörökítése kötelesség! Sokan mondják, hogy a népi építészet a jelenben, mint teremtő erő már nem létezik. Ami van az emlék, amit a múltat megőrizni nem kívánó igénytelenség elporlasztott. Jelen korunkban a falusi lakosság várost néző szemében a saját népművészettel teli háza, a szegénység szégyellni való, bontásra érett rosszá vált. Mindaz a józan építési logika és teremtő akarat formailag eltűnt, ami a községek építészetének új életetője lehetett volna.

Bízunk abban, hogy a letűnőben lévő **népi építészet teremtő ereje** - a népzene, néptánc hagyományőrző újjászületéséhez hasonlóan – visszatér a kortárs szereplőinek gondolataiba és kívánságai közé. A születendő tervekben újra megjelennek azok a régi kifinomult formák, amelyek a községeink arculati megjelenését fogják eredményezni.

Ezúton szeretnénk megköszönni azon polgártársainknak, akik a Kézikönyv elkészítéséhez, az értékek feltárásához, településtörténeti leírásokkal, információkkal és javaslataikkal hathatós segítséget nyújtottak a jobb településképi arculat eléréséhez.

A szerzők